

УДК [94:329.15] (477.82) “1989/1991”

*Василь ЧУРА***ВІДРОДЖЕННЯ НАЦІОНАЛ-КОМУНІЗМУ В ГАЛИЧИНІ
НА ЗЛАМІ 80–90-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ**

На основі аналізу неопублікованих компартійних документів розкрито причини, динаміку розгортання та наслідки постання демплатформівських альтернатив у середовищі комуністичних осередків Львівської, Івано-Франківської і Тернопільської областей наприкінці 80-х – початку 90-х років минулого століття як виразників відновлення націонал-комунізму в Галичині.

Ключові слова: КППС–КПУ, комуністичні осередки, демократичні альтернативи, націонал-комунізм, демплатформа.

На початку другої половини 80-х років ХХ ст., з метою збереження провладного монополізму, компартійне керівництво СРСР наважується на запровадження політико-економічних новацій відомих під загальною назвою – перебудова. Її економічний сегмент, широко розгорнутий у 1986–1988 рр. як спроба поєднання планових і ринкових методів господарювання, спричинив стрімке падіння матеріального становища громадян країни. Тому без політичної реформи обійтися не могло. Вона була анонсована на XIX Всесоюзній партійній конференції у 1988 р. Ілюзорне втілення її ухвал у 1988–1989 рр. робить очевидними спроби московського партапарату здійснити лише “косметичний ремонт” політико-економічної системи СРСР. Імітація виконання рішень партконференції укріплювала комуністів середньої та низової ланок у думці, що правляча партія свідомо гальмує просування реформ. Мало надіючись на XXVIII з’їзд КППС та КПУ, опозиційні комуністи по всій країні утворювали партійні клуби, котрі виступали альтернативою офіційним парторганам.

З огляду на те, що українська історіографія ще не достатньо детально розглянула проблему розпаду КППС–КПУ та СРСР, автор зробив спробу простежити розгортання деструктивних явищ у компартійному середовищі Галичини, одним із яких було постання націонал-комуністичних демократичних платформ. Джерельна база статті – неопубліковані компартійні архівні матеріали та періодичні видання того часу.

Як демплатформівський переддень, перші партклуби виникають у Москві, Ленінграді, Києві, Харкові, Дніпропетровську, Донецьку та Львові. Наприклад, у жовтні 1989 р. демократично налаштовані партійці провели в Москві зустріч представників вісімдесяти партклубів Ленінграда, Києва та Харкова¹. 20 січня 1990 р. відбулася I Всесоюзна конференція тих парторганізацій, де проголошено

¹ Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО). – Ф. 3 (Львівський обком Компартії України). – Оп. 62. – Спр. 755. – Арк. 83.

Демократичну платформу як опозиційну течію в КПРС². Її створення ініціювали депутати Верховної ради СРСР Б. Єльцин, Г. Попов, Ю. Афанасьєв, С. Станкевич, С. Шаталін, П. Буніч. 16 червня 1990 р. у Москві пройшла II Всесоюзна конференція Демплатформи, участь у роботі якої прийняло 837 делегатів із 12 республік СРСР. У їх числі 40 делегатів ХХVIII з'їзду КПРС. До координаційної ради увійшли І. Чубайс, В. Липицький, В. Лисенко, В. Шестаковський. Львівщину репрезентували 16 делегатів від політичного клубу Демократична альтернатива.

Так у комуністичному русі СРСР відбувся розкол, який відразу ж розпався на 3 течії. Радикалів, що виступали за негайний вихід із КПРС і проголошення альтернативної Комуністичної партії; поміркованих, які закликали не полишати партійних рядів, а дочекатися з'їзду і переконати ЦК у недостатності реформ та центристів, котрі пропонували на з'їзді вирішити питання власної партійної приналежності. Суперечки засвідчували полярність думок: від спроб демократизації на з'їзді до закликів заборони КПРС та суду над нею. Анкетування делегатів показало що 20,3 % хотіли залишатися в КПРС, 56,4 % ратували за перебування в партії лише за умов прийняття пропозицій Демплатформи, 15,3 % закликали негайно вийти з партійних лав. Незважаючи на різнобій думок, резолюція конференції проголосила відмову від: монополії на політичну владу в СРСР; комунізму як програмної мети; принципу демократичного централізму; унітарних засад побудови партії. Разом з тим конференція виступила за: зміну партійної назви; визнання відповідальності КПРС за результати сімдесятирічного панування; ліквідацію привілеїв партноменклатури; передачу незаконно привласненого майна народу; право створення фракцій у всіх партійних структурах. У резолюції зазначено, що в разі відхилення ХХVIII з'їздом зазначених вимог, Демплатформа оголошує відокремлення від КПРС і скликає у вересні 1990 р. установчий конгрес нової партії. Вона не буде єдиною всесоюсною партією, а добровільною спілкою партій союзних республік. Одним із програмних завдань нової партії в Україні буде боротьба за відновлення її державної самостійності. До координаційної ради Демплатформи було кооптовано співголови згаданого Львівського обласного партклубу Демократична альтернатива С. Лилика. “Краще мати друзів-сусідів поза державним кордоном, ніж народи-вороги у межах однієї держави”, – говорилося у його заключному виступі³.

Зважаючи на те, що ХХVIII з'їзд зігнував пропозиції Демплатформи, ректор Московської ВПШ В. Шостаковський оголосив заяву про розкол у КПРС і утворення нової партії. 14 липня у Москві відбулося засідання координаційної ради, в роботі якої взяли представники політклубів Росії, України, Білорусії, Молдавії та Литви. КПРС було оголошено партією тоталітарного типу і прийнято рішення про утворення республіканських незалежних комуністичних партій соціал-демократичного гатунку, котрі проведуть Всесоюзний конгрес у Москві в листопаді 1990 р.⁴.

В Україні відцентрові внутрішньопартійні тенденції знайшли вияв у створенні політичних клубів Києва, Харкова, Дніпропетровська, Донецька та Львова. В лютому 1990 р. відбулася регіональна зустріч представників партклубів Харкова. Тут

² ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 1020. – Арк. 71.

³ *Зайцев О.* Нове народжується в суперечках / О.Зайцев // Ленінська молодь. – 1990. – 30 червня.

⁴ *Зайцев О.* Демократична платформа робить вибір / О.Зайцев // Ленінська молодь. – 1990. – 21 липня.

було запропоновано проект Об'єднавчої демократичної платформи до ХХVIII з'їзду КПУ. Так виникла Демократична платформа в Компартії України. Резолюція містила ряд пропозицій, як умову збереження єдності партійних рядів. Серед них – відмова від монополії однієї ідеології в партії та від комунізму як мети КПРС, перетворення КПУ на партію парламентського типу і визнання права на створення фракцій. У травні 1990 р. у Харкові відбулася I республіканська конференція партійних клубів, яка завершилася об'єднанням сил, що стояли на позиціях демократизації КПУ. Тут відбулося офіційне проголошення Демократичної платформи Компартії України. Однак за московським сценарієм на ХХVIII з'їзді КПУ представників Демплатформи не включили до списку для голосування під час виборів ЦК, що означало не визнання рішень демплатформівської конференції.

Натомість 21 липня 1990 р. у приміщенні Київського державного університету пройшла спільна нарада координаційної ради партклубів України. Вона складалася із прибічників Демплатформи – представників Львова, Донецька, Дніпропетровська та Харкова. До них приєдналися народні депутати Верховної ради О. Ємець, Л. Кушнар'єв, В. Філенко, О. Сметанін. Львівську делегацію представляли керівники Демократичної альтернативи С. Лилик та О. Шлапак. Тут було оголошено про створення організаційного комітету з підготовки і проведення у листопаді 1990 р. установчого з'їзду нової партії. В грудні 1990 р. у Києві на базі Демплатформи було створено Партію демократичного відродження України (ПДВУ)⁵. 1 грудня 1990 р. у Києві пройшов з'їзд ПДВУ, який об'єднав 320 делегатів, що представляли 2 340 членів партії. З них 52 делегати з Києва, 42 – з Луганська, 39 – з Донецька, 32 – з Харкова, 22 – з Дніпропетровська, 17 – із Запоріжжя та 17 – зі Львова. 43 делегати були членами Народного руху України (НРУ). Очолювали партію В. Філенко, В. Хмелько, М. Попович, А. Покроєв, В. Алексєєв. Згодом представники ПДВУ, Республіканської партії Росії (керівник – В. Лисенко) та Об'єднаної демократичної партії Білорусії (В. Афанасьєв) призначили скликання об'єднаного конгресу 26 січня 1991 р. у Харкові, щоб обговорити питання про майбутній устрій суверенних держав та заснування Демократичного інтернаціоналу⁶.

Розкол львівської парторганізації розпочався з виникнення згаданого обласного партійного клубу Демократична альтернатива (ДА). У зверненні до ХХVIII з'їзду КПРС 14–20 лютого 1990 р. партійці Дрогобицького району так репрезентували програмні завдання: “Ми вважаємо, що тільки принципово розмежувавшись з консервативним крилом партії, спілка прогресивно-радикальних комуністів разом з НРУ та іншими партіями спроможні побудувати Українську державу”. Декларуючи розуміння політичного моменту, ДА заявляла, що головною причиною кризи є монополія Компартії на політичну владу та імперські амбіції союзного центру. Компартіїні реформатори закликали визнати злочини КПРС, пропонували передачу влади демократично обраним радам, прийняття нової Конституції та закону про політичні партії, виступали за відмову від догматичного трактування марксизму-ленінізму, прагнули впровадження багатопартійності та департизації соціально-виробничої сфери. Щодо внутрішньопартійної побудови, висувалися пропозиції

⁵ *Михаць О.* Демократична альтернатива робить рішучий крок / *О. Михаць // Ленінська молодь.* – 1990. – 18 серпня.

⁶ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 755. – Арк. 129–132.

докорінної реформи КППС: проголошення незалежної КПУ, яка б ставила за мету побудову української держави, домінування принципів колегіальності, виборності, гласності, свободи віросповідання. Бажаючи участі у розбудові самостійності України, демплатформівці закликали прийняти закон про суверенітет майбутньої держави, відновити її збройні сили, надати державного статусу національній символіці, забезпечити перехід економіки на господарський розрахунок, запровадити власні гроші, домогтися повернення частки золотого запасу СРСР тощо. Документ підписали 24 члени КППС, серед яких П. Білоножко, І Бульо та О. Берестовий⁷.

Обласним партійним форумом Івано-Франківщини що виявив та загострив демплатформівські ініціативи була ХХІІІ партконференція 26 травня 1990 р. Як стверджувало компартійне керівництво області, більшість низових парторганізацій підтримувало офіційну платформу московського ЦК щодо побудови гуманного, демократичного соціалізму⁸. Але виступи рядових партійців говорили про інші настрої. Як свідчать їх промови, принципових розходжень було два. Прибічники Демплатформи ратували за відмову від авангардної ролі КППС та присутності її осередків у всіх трудових колективах області й виступали за переформатування КПУ у партію парламентського гатунку. Друга розбіжність – у ставленні до ленінського принципу демократичного централізму, як ключового правила організації відносин всередині партії. Він базувався на чотирьох засадах: виборність усіх партійних посад, звітність вищих партійних органів перед нижчими, підпорядкування меншості рішенням більшості, обов'язковість виконання членами партії рішень вищих партійних органів. Неприродність цього атрофованого рудименту ленінсько-сталінської доби полягала у штучному суміщенні антагоністичних елементів демократії та автократії. Надумане поєднання протилежних термінів “демократія” і “централізація”, узаконювало верховенство партійної верхівки, трансформуючи партію у жорстко централізовану спілку армійського штабу. Зрозуміло, що такий стан речей нівелював внутріпартійні демократичні засади і перетворював партапарат у неконтрольованих бюрократів від КППС. Породивши номенклатуру, демократичний централізм перетворював рядових комуністів у слухняних виконавців волі партапарату. Тому прихильники справжнього оновлення – низові компартійці прагнули відмінити цей віджилий постулат. Тоді як компартапарат хотів його збереження як ключового легітиматора власних привілей. Партійна верхівка повсякчас лякала комуністів перетворенням партії в аморфне утворення з подальшою її самоліквідацією⁹.

Як наслідок, на згаданому форумі івано-франківські комуністи Педагогічного інституту, Заводу органічного синтезу, ВО “Хлорвініл” та “Еліта” закликали відмовитися від принципу демократичного централізму – головного винуватця усіх партійних та суспільних негараздів. Вони пропонували побудову партії на федеральному принципі і трансформацію її у політичну спілку європейського зразка¹⁰. Керівник долинських комуністів Р. Кондратюк повідомляв, що у рядових партійців термін демократичний централізм асоціювався із сталінським диктатом¹¹. З ним

⁷ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 726. – Арк. 40–43.

⁸ Державний архів Івано-Франківської області (далі – ДАІФО) – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 5523. – Арк. 6–7.

⁹ ДАІФО. – Ф. 1 (Івано-Франківський обком Компартії України). – Оп. 1. – Спр. 5523. – Арк. 8.

¹⁰ Там само. – Арк. 7–9.

¹¹ Там само. – Арк. 29.

погоджувався оператор Надвірнянського лісгоспу Т. Іваночак, який запевняв, що цей принцип привів до деградації партії¹². А секретар парткому Рожнятівського заводу “Автоматика” І. Гарматій переконував присутніх у доцільності скасування не тільки віджилых партійних акціом, а й виокремлення КПУ із складу КПРС¹³. Зазначених ораторів підтримували представники низової, середньої, а подекуди і верхньої партійних ланок. Це викладач Калуського СПТУ № 6 В. Дундич, парторг колгоспу імені Я. Галана Косівського району Ю. Фальвійчук, секретар цехкому заводу “Коломиясільмаш” В. Соклаков, голова Рогатинської райради І. Клид, режисер Івано-Франківського драмтеатру І. Борис, перший секретар Тлумачького райкому Я. Овчарин¹⁴. 21 листопада 1990 р. працівник ідеологічного відділу Івано-Франківського обкому Ю. Головчанський застерігав, що останнім часом серед прихильників Демплатформи спостерігався процес організаційного оформлення в Українську партію демократичної згоди (УПЗД). В парторганізаціях Івано-Франківська, Коломиї, Калуша та Галича мали місце факти виходу із КПРС та формування низових ланок УПЗД. Окремі партійці, не припиняючи членства, займалися фракційною діяльністю, пропагуючи створення самостійної КПУ, виступали за заміну принципу демократичного централізму принципом демократичної єдності, котрий передбачав право не виконувати рішення вищих партійних органів¹⁵.

Ставлення тернопільського партапарату до демократичного оновлення в КПРС зробила надбання громадськості червенева обласна партконференція. Звітуючи про результати передз’їздівських компартійних виборів, голова обласної виборчої комісії, працівник НВО “Ватра” С. Сусла говорив, що із 43 кандидатів на ХХVIII з’їзд КПРС виявився 1 робітник, 5 колгоспників, 12 партійних керівників. На з’їзд КПУ із 68 висуванців, відповідно, – 5, 4, 16. Така ситуація не влаштувала низовий партапарат, який під час виборів висловив 15 тис. зауважень та пропозицій. Він виступав проти надмірного контролю обкому за виборами делегатів на з’їзди, висунення багатолітніх партійних функціонерів, малої кількості представників робітничо-селянського та рядового партійного середовища. Особливе невдоволення пересічних партійців викликала декларативність передз’їздівських платформ ЦК, відсутність чітких орієнтирів та перспектив еволюції політичної системи СРСР, виразного ставлення до багатопартійності тощо¹⁶. Однак серцевиною протистою стала доповідь першого секретаря обкому В. Острожинського, котра продемонструвала ставлення тернопільської партноменклатури до оновлення партії. Торкаючись внутрішнього становища в КПУ, керівник пропонував засудити демплатформівські пропозиції як такі, що перекреслюють конститутивні положення марксизму, заперечують ленінізм та комуністичний вибір. Назвавши комуністів ВО “Ватра”, “Оріон”, Інституту народного господарства, Медінституту політичними сліпцям, доповідач заперечував можливість фракційності та невиконання вищих партійних рішень. Він висловлювався проти виокремлення КПУ із складу КПРС, а суверенізацію УРСР

¹² ДАІФО. – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 5523. – Арк. 33.

¹³ Там само. – Арк. 47.

¹⁴ Там само. – Арк. 48–60.

¹⁵ Там само. – Спр. 5594. – Арк. 43–45.

¹⁶ Державний архів Тернопільської області (далі – ДАТО). – Ф. 1 (Тернопільський обком Компартії України). – Оп. 39. – Спр. 67. – Арк. 7–10.

хотів бачити лише економічною, та й ту у вигляді територіального госпрозрахунку¹⁷. Коли він оприлюднив дані соціопитування за якими, мовляв, 80 % комуністів висловилися проти відмови від принципу демократичного централізму, а 75 % виступало за збереження виробничо-територіальної структури партії, це викликало обурення присутніх¹⁸. Керівник комуністів Бережанщини М. Левицький, закликав партапарат прокинутися від сплячки, і нарешті зрозуміти, що насправді діється у низових парторганах¹⁹. Машиніст цукрозаводу “Поділля” Тернопільського району П. Шевченко та голова колгоспу імені ХХІІ з’їзду КПРС Гусятинського району С. Козира зауважували, що багато комуністів-депутатів не будуть дотримуватися генеральної партійної лінії²⁰. Директор Комбайнового заводу Н. Данильченко заявляв, що згуртованість парторганів його підприємства змаліла настільки, що зібрання вдається провести лише після третього скликання²¹. Керівник кооперативу радгоспу імені Мічуріна Козівського району І. Шафранський, критикуючи передз’їздівську партійну платформу, відкрито проголошував: “КПРС не може бути спільною однодумців, адже кожна людина має право на власну думку”²². До нього приєдналися директор Чортківського педучилища І. Гуменюк, секретар парткому колгоспу імені Матросова Ланівцького району Г. Осипчук, економіст Кременецького держпромторгу Т. Тичинська. Вони стверджували, що обком не знає, або не хоче знати стану справ на місцях, а відтак не може робити висновки²³. Висновки підвів другий секретар Буцацького РК Н. Голуб: “Гасло «Оновленому суспільству – оновлену партію!» залишилося порожньою декларацією,” – констатував він²⁴.

Протистояння дійшло до того, що 48 комуністів не погодилися з концептуальними положеннями платформи ЦК КПРС і утворило демплатформівські ініціативну групу “За діалог”. До неї увійшли партійці Чортківської, Збаразької та інших делегацій, серед яких В. Слободян, О. Лайпа, В. Качанівський, В. Сокотнюк, Ю. Свідерський, В. Щиренко, Р. Хомяк, Т. Діодора, В. Швець, В. Когут. Об’єднання оприлюднило альтернативний проект постанови конференції, в котрому йшлося, що положення офіційного рішення суперечать одне одному і нагадують документ партійно-господарського активу, а не пропозиції щодо стратегічного розвитку партії. Опозиціонери висловлювалися за усунення принципу демократичного централізму, розгортання внутрішньопартійного федералізму, проголошення самостійної КПУ²⁵. У записці до президії конференції В. Швець писав: “Виходячи з положень Декларації про суверенітет УРСР, конференція доручає делегатам ХХVІІІ з’їзду КПУ від Тернопільщини виразити думку про необхідність створення самостійної Комуністичної партії України із власною програмою і статутом, як виразника інтересів народу України”²⁶. Як результат, улітку 1990 р. сформовано Тернопільський політичний

¹⁷ ДАГО. – Ф. 1. – Оп. 39. – Спр. 67. – Арк. 11–13.

¹⁸ Там само. – Арк. 29.

¹⁹ Там само. – Арк. 41.

²⁰ Там само. – Арк. 43–54.

²¹ Там само. – Арк. 55–59.

²² Там само. – Арк. 59–62.

²³ Там само. – Арк. 66–73.

²⁴ Там само. – Арк. 85.

²⁵ Там само. – Арк. 142–143.

²⁶ Там само. – Спр. 72. – Арк. 58.

клуб Демократична платформа та його координаційну групу, яку очолив О. Лайпа. Згодом було вирішено провести у вересні установчу конференцію членів первинних організацій Демократичної платформи регіону. Клуб оприлюднив політичний маніфест, у котрому лунав заклик створювати низові демплатформівські осередки²⁷.

Отже, у парторганізаціях Львівщини, Івано-Франківщини і Тернопілля виникла українська демплатформівська фронда, що й покликала відродження націонал-комунізму. Все більше рядових комуністів Галичини пов'язували самостійну КПУ із відновленням незалежності України. Бажаючи залишатися у партії, вони бачили її майбутнє в межах окремої політичної сили, не підпорядкованої Москві. Державотворчі тенденції частково фокусувалися і у середині партії, головню у її первинних організаціях. Їх закономірним підґрунтям була українська національність комуністів-опозиціонерів, котра й відродила націонал-комунізм за зразком Комуністичної партії Західної України (КПЗУ). Цим шляхом пішла та частина комуністів низової та середньої ланок, що ставила національні пріоритети вище партійних, а відтак державні – вище імперських.

Загальносоюзні демплатформівські починання 1990 р. знайшли своє продовження у 1991 р. На його початку російські комуністичні опозиціонери О. Яковлев, А. Собчак, Г. Попов, Е. Шеварднадзе оголосили про створення Руху демократичних сил у КПРС і заявили, що відбувається консолідація здорових сил для підтримки діяльності М. Горбачова. Для об'єднання прихильників Демплатформи було утворено оргкомітет, котрий взяв курс на скликання вересневої загальносоюзної установчої конференції. На українському тлі демплатформівські реформації отримали розвиток у формуванні політичного об'єднання Демократичні сили Компартії України, що поглибили дезінтеграційні процеси у львівській парторганізації. Як наслідок, протистояння верхніх ешелонів партійної влади досягло апогею. 9 липня 1991 р. Львівський обком розіслав усім міськкомам та райкомам інформаційного листа, де, за вказівкою ЦК КПРС та КПУ, кваліфікував демплатформівські резолюції, як новий партійний розкол, який відтепер очолював М. Горбачов. Говорили про спроби вчорашніх лідерів КПРС виступити у ролі могильників партії з метою залишатися на поверхні політичного життя. Тому обком зобов'язував комуністів виявляти розкольників і позбавляти їх членства у партії²⁸. Апофеозом розладу роботи партійної верхівки Львівщини став пленум обкому 18 липня 1991 р. Взірцем розгортання націонал-комунізму у керівному середовищі КПУ можна вважати виступ першого секретаря Пустомитівського райкому О. Гаврилюка Він зазначав, що партії слід визначитися щодо її національного налаштування і бути з народом. Відмовившись від протекторату ЦК КПРС, українські комуністи повинні виступати за відновлення самостійності України, якщо вони не хочуть опинитися на задвірках історії. “Підтверджуючи волевиявлення народу, ми виступаємо за утвердження повної державності України. З цією метою слід прискорити реєстрацію КПУ та скликати ХХІХ з'їзд”, – отримавши оплески, наголошував промовець²⁹.

У Тернопільській області демплатформівський рух 1991 р. добре ілюструвало звернення націонал-комуністів знане як “Відозва-91”. Його ініціювала колишня

²⁷ Тернопіль вечірній. – 1990. – 26 серпня.

²⁸ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 974. – Арк. 39–41.

²⁹ Там само. – Спр. 904. – Арк. 15–24.

номенклатурна еліта, що перейшла на позиції внутрішньопартійної опозиції. Серед неї секретар обкому М. Ониськів, заввідділами Б. Хижняк і М. Савчишин, завідувач Будинком політосвіти А. Каліка, ідеологічний керівник Тернопільського міськкому В. Слюзар, перший секретар Підволочиського райкому І. Головатий, секретар Заліщицького райкому П. Козловський. Вони закликали розпустити КПУ і таким чином вийти із складу КПРС. Натомість утворити нову Компартію України соціал-демократично гатунку. У заяві оргкомітету від 29 травня 1991 р., опублікованій на шпальтах міськрадівської газети “Тернопіль вечірній”, йшлося: “Більшість комуністів України є вірними синами і дочками своєї Вітчизни. Тому ми виступаємо за вихід Компартії України із складу КПРС, за її цілковиту самостійність і трансформування у соціал-демократичну партію парламентського типу”³⁰. Опозиціонери планували у липні 1991 р. провести плебісцит із питанням: “Чи підтримуєте Ви ідею про вихід Компартії України з КПРС, заміну її ідеології, політики, назви, Програми і Статуту?” А у серпні – винести на загальнообласні збори програмні документи діяльності нової політичної організації європейського типу.

19 червня бюро Тернопільського обкому визнало заяву шкідливою і такою, що веде до усунення КПУ з політичної арени. 26 червня обком пропонував об’єднати зусилля західноукраїнських парткомітетів і не допустити проведення ініційованого тернопільськими комуністами внутрішньопартійного референдуму щодо проголошення самостійної Компартії України, позаяк він міг привести до переформування партії з низу³¹. Але закономірна участь керівних компартійних органів Галичини у заколоті ДКНС у серпні 1991 р. позбавила КПУ легітимного статусу і поставила її поза законом, ставши одним із ключових чинників відновлення державної самостійності України.

Отже, виникнення націонал-комуністичних осередків у компартійних організаціях Львівської, Івано-Франківської і Тернопільської областей на зламі 80–90-х років ХХ ст. відбувалось у вигляді розгортання демплатформівського руху, політичним осердям якого було прагнення частини комуністів Галичини до виокремлення із КПРС та відновлення незалежності України. Як правило, це представники низової та середньої, рідше – керівної ланок партійної побудови. Ключовою причиною націонал-комуністичного ренесансу став демократичний, а згодом національно-визвольний рух, який чи не найпомітніше проявився на західноукраїнських землях і не в останню чергу уможливив ренесанс державотворчий.

Василий Чура. Возрождение национал-коммунизма в Галичине на переломе 80–90-х годов ХХ века

На основании анализа неопубликованных компартийных документов раскрыты причины, динамику развития и последствия возникновения демократических платформ в среде коммунистических ячеек Львовской, Ивано-Франковской и Тернопольской областей в конце 80-х – начале 90-х годов прошедшего столетия, как представителей возрождения национал-коммунизма в Галичине.

Ключевые слова: КПСС–КПУ, коммунистические ячейки, демократические альтернативы, национал-коммунизм, демплатформа.

³⁰ Тернопіль вечірній. – 1991. – 15 червня.

³¹ ДАТО. – Ф. 1. – Оп. 39. – Спр. 131. – Арк. 14.

Vasyl Chura. Revival of nationalism and communism in Galicia in the 1980s–1990s

The article reveals the reasons, development dynamics, and the consequences of democratic alternatives originating in the Communist Party structures in Lviv, Ivano-Frankivsk and Ternopil regions in the 1980s-1990s. Analysing previously unpublished Communist Party documents, it examines manifestations of the revival of nationalism and communism in Galicia.

Key words: CPSU–CPU, communist organisations, democratic alternatives, nationalism and communism, democratic platform.